

Regeringens proposition

1978/79: 189

om medelstillskott till Datasaab AB

beslutad den 29 mars 1979.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

OLA ULLSTEN

ERIK HUSS

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att ett tilläggsanslag av 57 milj. kr. anvisas på tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 för att finansiellt rekonstruera Datasaab AB. Medlen är avsedda att täcka statens del av 1978 års förlust. Vidare föreslås att högst 100 milj. kr. av statens borgensåtagande om högst 350 milj. kr. för lån eller annan förpliktelse avseende Datasaab AB skall gälla för upplåning även utomlands.

INDUSTRIDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1979-03-29

Närvarande: statsministern Ullsten, ordförande och statsraden Sven Romanus, Mundebo, Wikström, Friggebo, Huss, Rodhe, Hansson, Enlund, Lindahl, Winther, De Geer, Gabriel Romanus, Tham, Bondestam

Föredragande: statsrådet Huss

Proposition om medelstillskott till Datasaab AB

1 Inledning

Riksdagen fattade i december 1977 beslut (prop. 1977/78: 17. NU 1977/78: 31. rskr 1977/78: 98) om de ekonomiska förpliktelser som staten iklädde sig genom ett mellan staten och Saab-Scania den 21 september 1977 ingånget huvudavtal om samarbete på dataområdet. Samarbetet avsåg att Datasaabdivisionen i Saab-Scania AB (Saab-Scania) och Stansaab Elektronik AB (Stansaab) skulle gå samman i ett av staten och Saab-Scania gemensamt ägt bolag. Det nya bolaget, med namnet Datasaab AB (Data-saab), startade sin verksamhet vid årsskiftet 1977-1978.

Huvudavtalet innebär bl. a. att staten och Saab-Scania under åren 1978-1981 var för sig årligen skall tillskjuta 37,5 milj. kr. till Datasaab samt att förluster som uppkommer under dessa år och som inte täcks av tillskotten skall ersättas av parterna till lika stora delar. Enligt avtalet skall staten under samma period dessutom årligen skjuta till 32,5 milj. kr. för datatekniskt forsknings- och utvecklingsarbete.

Ett preliminärt bokslut för Datasaaabs verksamhet under år 1978 visar ett sämre resultat än väntat. Den uppkomna förlusten är av en sådan storlek att den inte kan täckas av de årliga medelstillskotten från ägarna. Det ankommer därvid enligt huvudavtalet på staten och Saab-Scania att till lika stora delar ersätta den uppkomna förlusten.

De fackliga organisationerna vid Datasaab AB har inkommit med vissa skrivelser rörande bolagets framtida verksamhet.

2 Verksamheten vid Datasaab AB

Datasaab med till verksamheten hänförliga försäljningsbolag sysselsätter ca 3 300 personer. Av dessa är ca 2 000 anställda vid anläggningar belägna i Stockholmsområdet (huvudsakligen Järfälla), Linköping och Malmö. Omsättningen år 1978 var 692 milj. kr.

Datasaab marknadsför sitt produktprogram genom 13 försäljningsbolag, varav 12 är helägda dotterbolag, huvudsakligen i Europa. Försäljningsbolagen tillhandahåller programvara samt marknadsför och ger service åt DatasaaBs produkter. Det i Sverige verksamma dotterbolaget Närdata AB marknadsför datatjänster.

Produktutveckling och ledning av marknadsföring sker genom fyra produktorienterade divisioner. Division *Affärssystem* utvecklar och marknadsför mini- och mikrodatorbaserade affärsdatorsystem och dataterminalen Alfaskop. Datasaab är med Alfaskop marknadsledare för dataterminaler i Skandinavien med över 50% av marknaden.

Inom division *Banksystem* utvecklas bankterminaler. Datasaab har sålt ett stort antal bankterminaler bl. a. till sparbankerna i Norden. Bolaget har genom sitt amerikanska dotterbolag även erhållit order från Förenta staternas näst största affärsbank. I Europa har man utöver Skandinavien haft framgångar med bankterminaler i Frankrike, Österrike, Spanien och Sovjetunionen.

Inom division *Interaktiva datasystem* utvecklar Datasaab datorstyrda flygtrafikledningssystem och system med militära tillämpningar samt simulatorer för dessa. Datasaab kommer under år 1979 att slutleverera ett antal större flygtrafikledningsanläggningar i Sovjetunionen. På den internationella marknaden är Datasaab en av de största leverantörerna av denna typ av system.

Division *Nya områden* arbetar med idéer till nya bärkraftiga områden för framtida verksamhet. Den vidare exploateringen avses ske inom någon av här nämnda divisioner eller försäljningsbolag. Exempel på ett verksamhetsområde som f. n. studeras är datasystem för förebyggande hälsovård.

Tillverkningen av DatasaaBs produkter sker vid fabriker i Järfälla och Linköping. Ett flertal underleverantörer såväl i Sverige som i utlandet utnyttjas.

3 Bakgrund till 1978 års resultat

Det preliminära bokslutet för moderbolaget för år 1978 visar en förlust av 114,4 milj. kr. efter avtalsenliga bidrag från ägarna om sammanlagt 107,5 milj. kr. Den totala förlusten beräknas således uppgå till 221,9 milj. kr. De preliminära resultat- och balansräkningarna för moderbolaget för år 1978 bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga*.

Syftet med bildandet av Datasaab var att förbättra konkurrenssituationen för svensk dataindustri och ta till vara de rationaliseringsvinster som var möjliga genom sammanslagningen av de två ursprungliga verksamheterna. För att uppnå detta mål tillskjuter Datasaaabs ägare vissa bidrag under bolagets fyra första år. Från ägarnas sida har man således räknat med att verksamheten inte kan bedrivas helt utan förluster under denna period. Dessa förluster har dock blivit större än vad som tidigare förutsågs. En orsak härtill är att sammanslagningen inte har gått så snabbt som man hade hoppats och att rationaliseringsvinster därmed ännu inte har kunnat tillgodogöras i nämnvärd utsträckning. Jag skall här peka på några faktorer som har varit bidragande härvidlag.

Enligt huvudavtalet mellan staten och Saab-Scania om samgående mellan Datasaab-divisionen och Stansaab skulle det nya företaget bedriva sin verksamhet genom två divisioner, den ena med huvuddelen av sin verksamhet och sin divisionsledning förlagd till Linköping och den andra med huvuddelen av sin verksamhet och sin divisionsledning förlagd till Järfälla. Det visade sig snart att en sådan organisation försvårade möjligheterna till rationaliseringar och nödvändiga minskningar av kostnaderna. Med hjälp av utomstående konsulter analyserades företaget med särskild inriktning på att kartlägga förlustbringande verksamheter. Denna studie ledde till en omorganisation av företaget, där inrättandet av de fyra tidigare nämnda produktorienterade divisionerna blev den största förändringen. Införandet av den nya organisationen påbörjades i september 1978 och var i allt väsentligt genomförd före årsskiftet. Den nya organisationen möjliggjorde en viss besparing av personal, vilket av nödvändigt för att kunna minska de förluster företaget gjorde.

Bildandet av det nya företaget och den därefter följande omorganisationen har inneburit omfattande förhandlingar mellan Datasaaabs ledning och de fackliga organisationerna vid företaget. Förändringarna i organisationen och i personalens sammansättning har tagit avsevärd tid i anspråk, vilket innebär att de resultatförbättrande effekterna inte kommer att kunna avläsas förrän under innevarande år.

4 Finansiell rekonstruktion

Som jag nyss har redovisat förutsåg ägarna vid bildandet av Datasaab att ekonomiska bidrag var nödvändiga under de första fyra åren. Bidragen bestämdes till lika stora belopp under vart och ett av åren. Förlusterna under år 1978 har dock överstigit vad som kunde förutses vid bolagets bildande. Enligt huvudavtalet skall förluster utöver bidragen täckas av ägarna till lika stora delar. Saab-Scanias styrelse har i ett preliminärt bokslut för år 1978 utöver avtalat bidrag reserverat 57 milj. kr. för bidrag till Datasaab.

De grundläggande motiven för staten att satsa på svensk dataindustri har min företrädare redovisat i prop. 1977/78: 17. Dessa motiv äger alljämt giltighet. Jag vill därför nu endast peka på några viktiga förhållanden och får i övrigt hänvisa till vad som har sagts i nämnda proposition.

Utvecklingen inom dataområdet fortskrider alljämt i snabb takt. Detta gäller såväl den renodlat tekniska utvecklingen som olika tillämpningar av tekniken. Avgörande för denna utveckling är de möjligheter som den integrerade kretstekniken ger genom bl. a. mikrodataorer.

Den internationella datamarknaden kännetecknas av hård konkurrens och domineras av stora multinationella företag. Flertalet industriländer har blivit medvetna om datateknikens stora betydelse för näringslivets fortsatta konkurrenskraft och genomför som en följd av detta omfattande statliga program med betydande inslag av subventioner.

Den svenska dataindustrin är internationellt sett mycket liten och dess konkurrenssituation är svar. För att undvika onödig inhemsk konkurrens och samtidigt skapa en större företagsenhet som har möjlighet att verka på den internationella marknaden bildades Datasaab. Dess verksamhet är ett väsentligt inslag i svensk dataindustri genom den unika kompetens som bolaget har i fråga om uppbyggnad av datasystem för olika speciella tillämpningar.

Tillgången till en inhemsk dataindustri är enligt min mening av central betydelse för vår industris konkurrenskraft i fråga om utveckling och leveranser av avancerade produkter och system. Jag vill särskilt peka på det väsentliga i att vi inom landet har och vidareutvecklar datatekniska systemkunskaper. En försämring eller tillbakagång på detta område skulle påverka ett flertal av våra tekniskt avancerade industrier negativt.

Vid sidan av de mer traditionella tillämpningarna inom den administrativa databehandlingen har datatekniken även fått en allt större användning inom industrin. Exempelvis används datorer vid processkontroll inom bl. a. pappers- och massaindustri och kemisk industri. De utnyttjas också i samband med numeriskt styrda verktygsmaskiner och utgör en viktig grundkomponent i industrirobotssystem.

Det finns f. n. inte någon grund för att gå ifrån de bedömningar beträffande Datasaaabs långsiktiga utvecklingsmöjligheter, som gjordes då företaget bildades. Företaget har på flera områden en etablerad marknadsposition och produkter som utvecklas positivt. Det är dock uppenbart att företaget måste genomföra en rad åtgärder för att nedbringa förlusterna under den nivå som förutsågs då företaget bildades och för att på längre sikt göra verksamheten lönsam.

För att på kort sikt minska förlusterna har ett analysarbete satts igång. Det är enligt min mening angeläget att detta arbete sker med största skyndsamhet och effektivitet så att Datasaaabs självständiga framtid kan tryggas och kundernas och långivarnas förtroende vidmakthållas. Jag anser det vidare vara väsentligt att beslut om erforderliga åtgärder kan tas med utgångspunkt i en i huvudsak orubbad finansiell situation i bolaget.

Mot bakgrund av vad jag nu har framfört förordar jag att ett tilläggsanslag av 57 milj. kr. för innevarande budgetår anvisas för att täcka statens andel av den uppkomna förlusten. Medlen bör utbetalas till Datasaab samtidigt som Saab-Scania tillskjuter sin del av förlusten.

5 Borgensåtagande

Riksdagens beslut i anledning av den tidigare nämnda propositionen om samarbete mellan staten och Saab-Scania på dataområdet (prop. 1977/78: 17, NU 1977/78: 31, rskr 1977/78: 98) innebar även att staten åren 1977–1981 har iklätt sig borgen för lån eller annan förpliktelse avseende Datasaab med sammanlagt högst 350 milj. kr. Det framgår inte klart om beslutet medger borgensåtaganden i de fall då upplåning sker utomlands. Datasaab har dock behov av att kunna ta upp lån i utlandet. Jag förordar därför att riksdagens godkännande inhämtas att högst 100 milj. kr. av det nämnda borgensåtagandet får innefatta även upplåning i utlandet eller annan ekonomisk förpliktelse gentemot utlandet.

6 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att, av det åt fullmäktige i riksgäldskontoret lämnade uppdraget att under åren 1977–1981 ikläda staten borgen för lån eller annan förpliktelse avseende Datasaab AB med sammanlagt högst 350 000 000 kr., högst 100 000 000 kr. får gälla även lån eller annan ekonomisk förpliktelse i utländsk valuta,
2. till *Medelstillskott till Datasaab AB* på tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 under fjortonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 57 000 000 kr.

7 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

Datasaab AB*Bilaga*Preliminär resultaträkning för år 1978 (i milj. kr.)

Fakturering	568,6
Kostnader för tillverkning, försäljning och administration	- 728,8
Rörelseresultat före avskrivningar	-160,2
Avskrivningar enligt plan	- 27,5
Rörelseresultat efter avskrivningar	-187,7
Finansiella intäkter och kostnader	
Ränteintäkter från dotterbolag	4,0
Övriga ränteintäkter	2,5
Räntekostnader	-37,5
Övriga finansiella intäkter	1,2
Resultat efter finansiella intäkter och kostnader	-217,5
Extraordinära intäkter och kostnader	
Avtalat aktieägartillskott	107,5
Extraordinära kostnader	-3,8
Resultat före bokslutsdispositioner och skatt	-113,8
Bokföringsmässiga avskrifter utöver plan	-0,4
Skatt	-0,2
Årets nettoresultat	-114,4

Datasaab ABPreliminär balansräkning för år 1978 (i milj. kr.)**TILLGÅNGAR**

Omsättningstillgångar	
Kassa och bank	3,9
Kundfordringar	94,5
Fordringar i dotterbolag	304,0
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	6,4
Andra fordringar	12,2
Lämnade förskott	13,1
Varulager	265,6
Summa omsättningstillgångar	699,7

Anläggningstillgångar	
Långfristiga fordringar i dotterbolag	23,5
Övriga långfristiga fordringar	7,3
Aktier och andelar i dotterbolag	63,3
Aktier och andelar i andra bolag	1,1
Anläggningar	
Anskaffningsvärden	166,0
Ackumulerade avskrivningar enligt plan	-48,0
Summa anläggningstillgångar	213,2
Summa tillgångar	912,9

SKULDER OCH EGET KAPITAL

Kortfristiga skulder	
Skulder till banker	158,4
Skulder till leverantörer	90,0
Skulder till dotterbolag	64,8
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	39,1
Andra skulder	27,7
Förskott från kunder	17,5
Summa kortfristiga skulder	397,5
Långfristiga skulder	
Banklån	195,8
PRI	32,9
Förskott från kunder	51,6
Övriga lån	0,2
Summa långfristiga skulder	280,5
Obeskattade reserver	
Ackumulerade avskrivningar utöver plan	0,4
Summa obeskattade reserver	0,4
Bundet eget kapital	
Aktiekapital	360,0
Reservfond	1,0
Ansamlad förlust	
Balanserad förlust	-12,1
Årets resultat	-114,4
Summa eget kapital	234,5
Summa skulder och eget kapital	912,9